

SZEMÁN-TÓTH TEODÓRA

A gyermekvédelem és az egyház

A MÉDIÁBAN SZINTE NAPRÓL NAPRA HALLANI AZ EGYHÁZ GYERMEKVÉDELEMBEN BETÖLTÖTT SZEREPÉRŐL, MELY MA MAGYARORSZÁGON KIEMELKEDŐ JELENTŐSÉGŰ. UGYANAKKOR AZ EGYHÁZAT ÖSSZEKÖTIK A GYERMEKBÁNTALMAZÁSOKKAL IS. EBBEN A KETTŐSSÉGBEN LEHETÜNK HITELESEK MI, KERESZTÉNYEK?

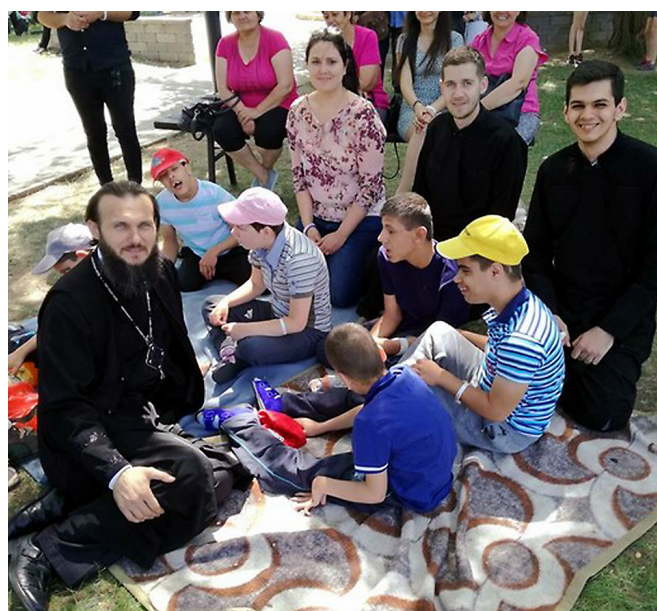

RÖVID TÖRTÉNETI VISSZAEMLEKÉZÉS

Az egyházat – hiába szeretnék sokan – nem lehet függetleníteni a szociális és gyermekvédelmi törvényekhez köthető ellátásoktól, hiszen a sok-sok évszázad során kialakult szociális gondoskodó szerepe kitörölhetetlen a történelemből. Mindig is felvállalta az elesettek felkarolását, volt, hogy az állammal együttműködésben vagy éppen attól függetlenül. Miként?

- A kereszténység korai évszázadaiban már foglalkoztak a gyermekek családon kívüli nevelésével kapcsolatos elvekkel. Szent Ágoston (345–430) Vallomások című művében elítéli a gyermekek súlyos bántalmazását.
- A Nagy Szent Bazil (329–379) által alapított bazilita rend kolostoraiban gyermekeket, árvákat neveltek.
- A középkor legelején, I. Gergely pápa (590–604) idején megjelenik az egyházi szeretetgondozás, felváltva az állami szegénygondozást.
- A későbbiekben is hangsúlyos a gyermekek védelme, 1531-ben Angliában az állam felszólította az egyházat, hogy gyűjtse össze az elhagyott gyermekeket.
- Az 1600-1700-as évektől az állam érzékelte a gyermekekről gondoskodás fontosságát, ezért árvaházakat, gyámügyi törvényeket hoztak sorba létre.
- A 19. századra az egyház fokozatosan kezdte visszavenni a szociális gondoskodást az államtól, így például javító-nevelő intézeteket is létrehozott. Egyik leg híresebb Don Bosco (1815–1888) szalézi szerzetes intézete volt, aki Torinóban utcagyerekekkel kezdett el foglalkozni, napközi otthonokat, tanműhelyeket és iskolákat hozott létre számukra.
- A 20. századtól állami szinten intézményesülés, egyesületek, különféle hálózatok jöttek létre (például hadiárvagondozás, védőnői hálózat, iskolák, óvodák stb.), melyek egy része a gyermekek védelmét szolgálta. Ezek mellett a gyermekek védelmének érdekében törvények is születtek. Az egyházi szerepvállalás ekkor háttérbe szorult a gyermekvédelemmel kapcsolatban.

Az egyház szerepének korlátozása a gyermekvédelem tekintetében egyes politikai korszakok esetében megfigyelhető volt. A nagyobb térnyerés és szerepvállalás Magyarországon a rendszerváltás után jelentkezett, jellemzően a 2000-es évek második felétől.

A GYERMEKVÉDELEM MAGYARORSZÁGON MA

Amikor ma gyermekvédelemről beszélünk, akkor minden esetben az 1997. évi XXXI. törvényt kell alapul vennünk, mely a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szól. A törvény a gyermeki jogokra épít, melyeket érdemes mindenkinek olykor-olykor elővenni és átolvasni. Ugyanakkor a gyermekek jogaihoz és az ezekre épülő gyermekvédelemhez nagyon szorosan köthetők a szülők. Azt ne felejtjük el, hogy a gyermek minden esetben egy anyától és apától származik, családba születik. Ennek értelmében joga van a gyermeknek családban felnőnie. Ezt a törvény kiemelten említi is. A szülőknek tehát biztosítaniuk kell a gyermekek jogait, és védelmezniük őket többek között erkölcsi, egészségi, jóléti értelemben is.

Sajnálatos tapasztalat, hogy a „normálistól” eltérő helyzeteket érzékelhetünk a mindennapokban. Ezen „más” állapotok okozzák az ember számára a problémákat, melyeket többnyire önmaga képtelen megoldani. Ha a gyerekek helyzetét nézzük, akkor tudjuk, hogy az ő szemszögükben egy probléma még nagyobb jelentőségű, még inkább rizikófaktor. Sokszor krízishelyzet áll fenn, melybe azonnal be kell avatkozni. Ilyen módon mondhatjuk, hogy a családok életébe is kívülről „bele kell nyúlni”. Ennek célja, a gyermekek védelmén túl, a családok harmonikus életének visszaállítása.

A családdal – vagyis annak minden egyes tagjával – együttesen oldható meg egy-egy probléma. **Más nem tudja megoldani helyettünk a minket érintő problémákat, de abban tud segítséget adni, miként tudjuk kezelni a gondokat.**

Mivel minden ember életében vannak problémák, ezért azzal mindenki tisztában van, hogy a legtöbb esetben pont az nem észleli annak meglétét, aki elszenvedti azt. A gyermekek esetében is így van, sőt ők még jelezni sem tudják, ha gond lenne.

A Magyarországon működő **jelzőrendszernek** köszönhetően a gyerekekkel kapcsolatos legtöbb probléma napvilágra kerül. A gyermekek „ügye” a gyermekjóléti szolgálatokhoz jut el. Az ott dolgozó szakemberek körüljárják és felméri a problémát. Van, amikor nincs valós probléma a bejelentett észlelés mögött. A jelzőrendszerhez tartozik többek között a védőnő, a nevelési-oktatási intézmények, az orvos, a kórház és egyéb egészségügyi intézmény is.

A gyermekvédelmi rendszer nagyon összetett, sok-sok szerv, intézmény, szakember összehangolt munkáján alapszik.

AZ EGYHÁZ GONDOSKODÓ SZERETETE

Ma azt tapasztaljuk, hogy egyre több szociális intézmény kerül egyházi fenntartásba, így a gyermekvédelemmel összefüggő szolgáltatások egy része is. Sokan nem nézik jó szemmel, hogy az egyház egyre több szinten vállal szerepet az állami ellátások tekintetében. Az üzletet látják benne? Talán. Egy újabb támadási felületet, hiszen a másokért vállalt felelősség, mely az egyház egyik feladata, egy olyan pont, melyet megkérdőjelezni könnyű. Vajon nagy feladatot vállalt az egyház, amikor szerepet vállalt a gyermekek védelmében? Nem hiszem, hiszen mindig is gondoskodott az elesettekről, mindig is fontos volt a gyermekek és a családok védelme.

A keresztény értékrend a legjobb gyermek- és családvédelmi eszköz. Az alapja a szeretet. Az egyház (és tagjai, vagyis a hívek) a felebaráti szeretet, a szociális érzékenységből fakadó tenni akarás, a saját többletjének megosztása révén hozzájárul az ember védelméhez, így a gyermekek védelméhez is.

Sokszor vagyunk abban a helyzetben, hogy nem tudunk adni. Valóban így van? Legtöbbször nem is anyagi javakra van szüksége másoknak. Mindenki tud valamilyen szinten adni, ha nem is tud mást tenni, egy-egy imát mindennap el tud mondani. Ha csupán annyit tudunk adni a gyermekeknek, hogy rájuk mosolygunk, akkor talán olyat adunk, amit lehet, soha nem kapott meg. Mindenki felelősséggel tartozik a gyermekekért. Nem mehetünk úgy el az utcán, hogy azt mondjuk: „nem az én gyermekem”.

Merjük-e rábízni a gyermekeket az egyházra? – avagy a gyermekbántalmazás és az egyház

Szinte nap mint nap hallunk a hírekben gyermekek elleni visszaélésekről, gyermekbántalmazásról, netalán a gyermekek ellen elkövetett szexuális bántalmazásokról. Még megdöbbenőbb egy-egy ilyen hír, amikor papok, magas rangú egyházi személyek az elkövetők, vagy legalábbis valamilyen formában közük van hozzá.

Nagyon nehéz az ilyen jellegű borzalmas híreket jól kezelni. Vajon tényleg annyi pap követ el szexuális bántalmazást gyermekekkel szemben? Azt senki sem tagadhatja – és nem is szabad –, hogy sajnos valóban esnek papoknak áldozatul kiskorúak. Viszont azt is mindenképpen meg kell említeni, hogy a médi-

ában elhangzott „híreknek” az egyház is áldozata lehet. A gazdasági visszaélések mellett az egyház támadhatósága a kiskorúak bántalmazásának hírkeltésében jelentkezik. Gondoljunk csak bele! Az emberi gonoszság legmagasabb csúcsa, amikor valótlanul állít felnőttként valaki olyat, ami meg sem történt. Vagy éppen a mai liberális világszemlélet rejti el az ember elméjében, hogy húsz-harminc évvel ezelőtt bizony szexuálisan bántalmaztak valakit. Gyakorlatilag a pedagógusok, nevelők, papok, akik a gyermekekkel foglalkoznak, szinte hozzá sem érhetnek a gyermekekhez, mert sok ember szemében az már gyermekbántalmazás. Arról viszont keveset hallunk, hogy a gyermek egészséges pszichológiai fejlődése érdekében, hogy „normális”, kiegyensúlyozott ember legyen, nagyon fontos az ölelés, az érintés, a simogatás. Van olyan gyermek, aki az emberi tenyeret az erőszakkal, az ütéssel, veréssel köti össze, és nem rögül benne, hogy az érintés a szeretet egyik nyelve.

A papok által elkövetett, gyermekek elleni szexuális bántalmazás valós dolog, ami talán azért is kelt nagyobb botrányt és felháborodást, mert papok követték el. Ezzel az egyház sok ember számára hiteltelenné válik, hiszen nagyon sokan bízták rá a gyermeküket az egyházra. Azonban azt se felejtjük el, hogy a papok nem különleges lények, hanem ugyanolyan emberek. A papok is lehetnek betegek, a papok is küzdhetnek az ördöggel, és a papok is lehetnek gyengék.

Mit tehetünk, ha a gyermekek elleni egyházi visszaélésekkel találkozunk?

Ha olyan helyzetet sejtünk, hogy pap, egyházi személy vagy egyházi fenntartásban működő szociális vagy nevelési-oktatási intézményben dolgozó munkatárs gyermekbántalmazást követhetett el, feltétlenül jelezzük azt az egyházi szerveknek (egyházmegyei hivataloknak, püspök atyáknak)!

Legyen keresztényi kötelességünk az, hogy ha problémát észlelünk, akkor jelezzük azt. Ne féljünk vállalni akár nevünket is, hiszen az egyháznak – ahogyan a szociális szférában minden szakembernek – titoktartási kötelezettsége van.

A püspök felel a papjaiért, tehát neki kötelessége minden egyes jelzést, mely hozzá érkezik, kivizsgáltatni. A püspök nem végzett pszichológus, pszichiáter vagy orvosszakértő, nem személyesen vizsgálja ki az ügyeket, hanem bevonja azokat a szakembereket, akik hozzáértő módon tudnak segíteni neki abban, hogy a vizsgálat végén jó döntést hozhasson.

Mindenesetre reméljük, hogy nem találkozunk olyan esetekkel, melyeket jeleznünk kellene bárkinek is!

FERENC PÁPA ÉS A KISKORÚAK VÉDELME

A Vatikán 2019. február 21–24. között kiskorúak védelmével kapcsolatos tanácskozást hívott össze. Ferenc pápa kifejezetten kérte minden jóakarátú ember összefogását a gyermekek védelmével és a kiskorúak elleni erőszakkal szembeni fellépéssel kapcsolatban.

Az egyháznak minden olyan esetben fel kell lépnie, tennie kell valamit, amikor kiszolgáltatott gyermekek elleni bántalmazásról vagy annak lehetőségéről van szó. A tanácskozás záróbeszéde nagyon átfogó problémát jelez a gyermekbántalmazással kapcsolatban. Szinte arra hívja fel a figyelmet, hogy akarva vagy akaratlanul mindenki tehet a gyermekek bántalmazásáról:

„A kiskorúakkal szembeni szexuális visszaélés jelenségéről az utóbbi években készült tanulmányokból az is kiderül, hogy a világhálónak és a kommunikációs eszközöknek a fejlődése hozzájárult ahhoz, hogy jelentős mértékben nőtt az online elkövetett visszaélések és erőszakos cselekedetek száma. A pornográfia a világhálón keresztül gyorsan terjed a világon. A pornográfia csapása ijesztő méreteket öltött, káros hatással van a pszichére, a férfi és nő, valamint a felnőttek és gyermekek közötti kapcsolatokra. Folyamatosan növekvő jelenség. A pornográf termékek igen jelentős részének sajnos a kiskorúak a tárgyai, akik így méltóságukban súlyosan sérülnek.”

Ugyanakkor kiemelten említi, hogy a papok által elkövetett szexuális visszaélések az egyházat hiteltelenné teszik, hiszen a pap az, akit Isten azért választott ki, hogy „a lelkeket üdvösségre vezesse”.

A Magyar Katolikus Püspöki Kar (MKPK) tavaszi ülésén (2019. június 2–3.) szintén napirendi téma volt „A kiskorúak védelme az Egyházban”. Az egyház feladata a kiskorúak elleni visszaélések megelőzése, tehát a hangsúly a prevención van.

A NEVELÉSI-OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÉS A GYERMEKVÉDELME

Ahogy fentebb említettem, a nevelési-oktatási intézményeknek kiemelt szerepe van a gyermekek védelmének megőrzésében. A nevelési-oktatási intézmények (óvodák, általános és középfokú iskolák) fenntartásában egy-

re inkább jelen vannak az egyházak, főként az egyházmegyéék és a szerzetesrendek. Minden intézményben van gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, aki főként pedagógus-munkakörben dolgozik. Ennek értelmében mondhatjuk, hogy csupán az adminisztrációs feladatokra van ideje. Sajnos nagyon ritka esetben találunk

olyan felsőfokú szociális végzettséggel rendelkező szakembert (iskolai szociális munkást vagy szociálpedagógust), aki teljes munkaidőben, teljes szakértelemmel tud foglalkozni elsődlegesen a gyermekekkel kapcsolatos feladatokkal.

Mit tehet az egyházi fenntartó, hogy még hatékonyabb legyen a gyermekvédelem a nevelési-oktatási intézményekben?

- alkalmaz teljes állású iskolai szociális munkást vagy szociálpedagógust minden intézményben
- a szociális szakemberekkel együtt meghatározza, hogy melyek azok a hangsúlyos problémák, amelyekkel a gyermekeknek meg kell küzdeniük
- a szociális szakemberekkel együttműködve prevencióstervet dolgoz ki a gyermekek védelmének érdekében
- kialakítja azokat a szakmai csoportokat, melyek krízishelyzetben el tudnak járni, esetkonferenciákat, esetmegbeszéléseket tudnak lefolytatni a gyermekek védelme érdekében
- felállítja azokat az értékeket, melyek a gyermek és az őt nevelő család szempontjából védelmi funkciót látnak el
- képzéseket, továbbképzéseket biztosít szociális szakembereinek, tájékoztató előadásokat, konferenciákat, tréningeket tart a gyermekekkel foglalkozó pedagógusok, nevelők, papok és szociális szakemberek számára

A szociális szakemberek feladatai lehetnek a nevelési-oktatási intézményekben:

- EGYÉNI ESETKEZELÉS ÉS TANÁCSADÁS
  - o tanácsadás a tanulóknak az iskolai és más élethelyzetek nehézségeiben, továbbtanulásban, iskola befejezésénél
  - o tanácsadás tanár-diák konfliktusban
  - o ügyintézés, szociális problémák rendezéséhez nyújtott segítség
  - o tanácsadás szülőknek a gyermek iskolai nehézségeinek megoldásában, illetve nevelési életkérdésekben
  - o diákok-szülők delegálása különböző szakszolgálatokhoz (pl. speciális tanácsadó helyek, gyámügy, munkaügyi hivatal)
  - o tanácsadás és közvetítés a szülő-gyermek kapcsolatban
  - o nem hivatalos beszélgetések tanárokkal és más iskolai dolgozókkal

- CSALÁDOKKAL VÉGZETT SZOCIÁLIS MUNKA
  - o tanácsadás családoknak iskolai és más életkérdésekben
  - o részvétel szülő-tanár megbeszéléseken
  - o szülői értekezleten való részvétel
- SZOCIÁLIS CSOPORTMUNKA
  - o szociális munka vegyes, illetve specifikus csoportokkal
  - o osztályközösségek támogatása csoportmódszerekkel
  - o diákszemináriumok különböző témákban
  - o pályaaorientációs csoportok
  - o kortárs csoportok
- KÖZÖSSÉGI SZOCIÁLIS MUNKA
  - o diákönkormányzattal való együttműködés
  - o együttműködés a szülői munkaközösséggel
  - o különböző kommunikációs lehetőségek bevezetése diákok számára
  - o programok tervezése és szervezése a szabadidő eltöltésére, illetve egymás támogatására
  - o részvétel az iskolai túrakon, projektekben és pedagógiai napokon
- IFJÚSÁGVÉDELMI FELADATOK
  - o veszélyeztetett tanulók felkarolása
  - o teljesítményzavarok kompenzálása
  - o szülőkkel való munka, tájékoztatás jogaikról, az intézmény szolgáltatásairól
  - o kapcsolat azokkal a közösségi szolgáltatóintézményekkel, ahová a gyermeket vagy szülőket utalni lehet
  - o tanulási hátrányok, nehézségek megoldása iskolán belül
  - o tanulási, viselkedési nehézséggel küzdő gyermekek felkutatása
- PREVENCIÓS FELADATOK
  - o drogprevenció
  - o iskolakerülés prevenció
  - o egészségnevelés
  - o családi életre való felkészítés

HOL JELEZHETJÜK

AZ EGYHÁZI SZERVEKNEK, AZ EGYHÁZI FENNTARTÓNAK, HA A GYERMEKI JOGOKKAL VALÓ VISSZAÉLÉST, GYERMEKBÁNTALMAZÁST TAPASZTALUNK?

Papok, egyházi személyek, egyházi fenntartásban működő intézmények dolgozói által elkövetett gyermekbántalmazás esetén:

Hajdúdorogi Főegyházmegye, Kocsis Fülöp érsek-metropolita
4025 Debrecen, Petőfi tér 8.

Miskolci Egyházmegye, dr. Orosz Atanáz megyéspüspök
3526 Miskolc, Szeles u. 59.

Nyíregyházi Egyházmegye, Szocska A. Ábel megyéspüspök
4400 Nyíregyháza, Bethlen G. u. 5.

Egyéb esetben, ha gyermekbántalmazást észlelünk vagy éppen egyéni, családi probléma áll fenn, melyben segítséget kérünk:

Debreceni és Nyírségi Görögkatolikus Gyermekvédelmi Központ

4024 Debrecen, Vágóhid utca 2.

Hajdúsági Gyermekvédelmi Központ

4080 Hajdúnánás, Perczel utca 12.

Szent Zotikosz Gyermekvédelmi Intézmény

3934 Tolcsva, Táncsics út 67.

Szent Miklós Gyermekvédelmi Intézmény

4400 Nyíregyháza, Víz u. 15.

*Uram, irgalmad az égig ér,
és igazságod a felhőkig.
Igazságosságod, mint az Isten hegyei,
ítéleteid tengernyi mélység.*

(35. zsoltár)